

Unitat 12

Guerra Freda i descolonització (1947-1991)

1 Guerra Freda (GF, 1947-1989)

Un cop acabada la SGM, els Aliats van trencar la col·laboració amb l'URSS i el món es va dividir en dos blocs: l'**occidental i capitalista**, liderat pels **EUA (OTAN)** i el de l'**est i comunista**, encapçalat per l'**URSS** (Europa oriental, **Pacte de Varsòvia**). Alemanya va quedar partida en dos meitats separades pel mur de Berlín.

Els EUA van impulsar el Pla Marshall (1947-1952) de reconstrucció d'Europa que va excloure els països comunistes i l'Espanya franquista. Però, els EUA i el Vaticà van signar **acords bilaterals** amb el règim de Franco que van aportar-hi préstecs i subvencions (per a reformes econòmiques i socials). Els EUA es van comprometre a ajudar militarment qualsevol país que pogués caure sota el poder comunista (doctrina Truman).

Els arsenals nuclears respectius van evitar un enfrontament directe entre els EUA i l'URSS, però no va impedir un estat de tensió permanent i conflictes bèl·lics locals o regionals que comptaven amb la participació encoberta de les superpotències:

- **Bloqueig de Berlín** (1948-1949): Stalin va ordenar el tancament dels accessos terrestres entre Berlín i l'Alemanya occidental. Però el bloqueig va fracassar perquè britànics i nord-americans van obrir un pont aeri per abastir la capital. Finalment, es va crear la República Federal d'Alemanya (part controlada pels EUA) i la R. Democràtica Alemanya (controlada per l'URSS).
- **Guerra de Corea** (1950-1953): després de la retirada del Japó, Corea del Nord, amb el suport de l'URSS i la Xina, va lluitar contra Corea del Sud, recolzada per l'ONU i els EUA. Finalment, Corea va quedar dividida en dos estats.
- **Guerra del Vietnam** (1955-1975): després de la retirada de França, l'exèrcit del comunista Vietnam del Nord, amb el suport de l'URSS i la Xina, va derrotar l'aliat dels EUA, Vietnam del Sud. A pesar de la dura i discutida intervenció americana, amb milions de tones de bombes i l'ús d'armes químiques, la victòria de la guerrilla Viet Cong va comportar la reunificació del país sota un govern comunista. Durant cinc anys, els pitjors del conflicte, el règim franquista va enviar-hi 50 militars sanitaris.
- **Crisi dels míssils a Cuba** (1962): enfrontament directe entre els EUA (president John F. Kennedy) i l'URSS (Nikita Khrushov) provocat per la instal·lació de míssils nuclears soviètics a Cuba en resposta als que havien instal·lat els EUA a Turquia. Finalment, tots els míssils van ser retirats.

La GF també va impulsar la cursa espacial o la conquesta de l'espai. Els soviètics van posar en òrbita el primer satèl·lit, Sputnik, el 1957, i el primer ésser humà. Mentre que els EUA van aconseguir portar una missió a la Lluna (*Apollo 11*, 1969).

El final de la GF va ser un procés que va culminar amb diversos esdeveniments significatius:

- **Reformes de Mikhaïl Gorbatxov**: a partir del 1985, el líder soviètic va introduir polítiques de *glasnost* (obertura) i *perestroika* (reestructuració) que buscaven modernitzar l'economia i la societat soviètiques.

- **Caiguda del mur de Berlín:** el 9 de novembre de 1989, el mur que dividia Berlín va deixar de ser una frontera impenetrable (Teló d'Acer) i va marcar l'inici del col·lapse dels règims comunistes a Europa de l'Est. **Cimera de Malta:** al desembre de 1989, George H.W. Bush i Gorbtxov es van reunir per posar fi a la GF.
- **Dissolució de l'URSS:** el 26 de desembre de 1991, la desintegració de la URSS va comportar la independència de les 15 repúbliques que la formaven i la fi del bloc comunista.

2 Descolonització

És el procés d'independència d'una nació que ha estat dominada per un govern estranger. Després de la SGM, l'ONU va promoure la independència d'unes 80 nacions principalment a Àsia i Àfrica.

La debilitat de les metròpolis, l'auge de les elits locals i el reconeixement dels drets humans i del dret a l'autodeterminació en són les causes.

- **Índia:** el líder polític i espiritual, Mahatma **Gandhi**, va reivindicar la independència del domini britànic a través de la no violència i la desobediència civil (1947).
- **Nord d'Àfrica:** a excepció d'Algèria, les colònies franceses i britàniques s'independitzen sense gaires conflictes. El Marroc i Tunísia el 1956.
- **Sud-àfrica:** el 1931 s'independitza dels britànics. Però la minoria blanca aplica la marginació racial (*apartheid*) fins el 1992. Nelson **Mandela**, després de passar 27 anys empresonat, es convertiria en el primer president negre del continent.
- **Indoxina:** França va intentar recuperar-la de mans dels japonesos. Però les guerrilles comunistes de Ho Chi Minh ho van impedir. Obtindrien la independència: Vietnam, Laos i Cambodja.
- **Pròxim Orient:** a Palestina, hi havia un conflicte amb els jueus immigrants d'Europa que volien fundar un nou estat. Després de la retirada dels britànics, el 1948 es va proclamar l'Estat d'Israel i diversos països àrabs li van declarar la guerra. Israel, amb els suport dels EUA, els va vèncer i va ocupar territoris palestins. Els enfrontaments continuarien fins a l'actualitat.

L'antiga metròpoli sovint va evitar que les excolònies assolissin la independència econòmica i tecnològica. Per això hi va mantenir forces militars, afavoria líders que satisfessin els seus interessos o promovia cops d'estat. Tot plegat va limitar els efectes de la descolonització i va rebre el nom de **neocolonialisme**. L'expressió **Tercer Món** s'aplicava a les excolònies més empobrides i també les que no s'alineaven ni amb els EUA (Primer Món) ni amb l'URSS (Segon Món).

3 Avantguardes de la segona meitat del segle XX (pintura)

<i>Estil</i>	<i>Autor</i>	<i>Obra</i>
Expressionisme abstracte (gens figurativa)	Jackson Pollock	<i>Watery Path</i> (1947)
Informalisme (pintura matèrica)	Antoni Tàpies	<i>Marró i ocre</i> (1959)
<i>Pop-art</i> (art popular)	Andy Warhol	<i>Marilyn Diptych</i> (1962)
Hiperrealisme	Antonio López	<i>Madrid desde Torres Blancas</i> (1982)

